

ХЪРВАТСКИ АВАНГАРДИЗЪМ

1914

- Мирослав Кърлежа създава първата си драма “Легенди” (“Legendy”), във връзка с които записва наблюдения и размисли за експресионизма и новото изкуство в дневника си.

1915

- Улдериико Донадини започва да издава списание “Кокот” (“Kokot”, бълг. “петел”), първото експресионистично списание в Хърватско. Тук Донадини публикува статиите си “Съвременното изкуство” (1916) и “Експресионизъм” (1917), както и програмния си текст “Възкресение на душите” (1917).
- Излиза драмата на Мирослав Кърлежа “Кралево” (“Kralevo”), за която Виктор Жмегач стига до заключението, че тя е първата експресионистична драма в европейската литература, а Кърлежа е експресионист *avant la lettre*.

1919

- Излиза първи брой на списание “Юриш” (“Juriš”, бълг. “атака”) на Антън Бранко Шимич – водеща фигура на експресионистичната поезия и критика. В списанието публикува програмните си статии “Вместо всички програми”, “За музиката на формите”.
- Шимич започва издаването на сп. “Виявица” (“Vijavica”, бълг. “буря”). Както и в първото си списание Шимич посвещава много усилия за пропагандата и разпространяването на експресионизма в хърватска среда.

- Мирослав Кърлежа и Аугуст Цесарец започват да издават сп. “Пламен” (“Plamen”, бълг. “пламък”), стоящо на позициите на активизма.

1920

- Излиза стихосбирката на Шимич “Преображения” (“Preobraženja”), определяна за връх в хърватската експресионистична поезия.

1921

- Ражда се зенитизмът – оригинално течение на хърватския авангардизъм, което скоро се популяризира и в Белград. В Загреб започва да излиза сп. “Зенит” (“Zenit”) под редакцията на Любомир Мицич, който заедно с Иван Гол и Бошко Токин публикуват “Манифест на зенитизма” (“Manifest zenitizma”). Списанието излиза до 1924 г. а след това до 1926 г. – в Белград.

1922

- Драган Алексич издава в Загреб сп. “Дада танк” (“Dada tank”) и “Дада джаз” (“Dada jazz”). Това е първата проява на дадаизма сред балканските славяни. Бранко Ве Полянски отговаря с отмъстителен памфлет “Дада – йок” (“Dada – jok”), тъй като е против дадаизма. Други хърватски дадаисти са Драган Сремац, Видо Ластов, Славко Станич, Михайло С. Петров, Антун Малинкович. Сред тях се откроява с ранното си творчество Мони де Були, който по-късно става близък съратник на сръбските сюрреалисти.
- Мирослав Кърлежа издава експресионистичния сборник с къси разкази “Хърватският бог Марс” (“Hrvatski bog Mars”), в който дава израз на трагизма на хърватския селянин по време на войната.

1923

- Бранко Ве Полянски (Бранислав Мицич – брат на Любомир Мицич) издава “77 самоубийци” (“77 samoubica”) – зенитистична проза без фабула, в която главният герой решава да унищожи света.
- Любомир Мицич публикува своя манифест “Зенитизмът като балкански тотализатор на новия живот” (“Zenitizam kao balkanski totalizator novog života”) в сп. “Зенит” и организира първите зенитистични вечери в Белград и Загреб.
- Мирослав Кърлежа и Аугуст Цесарец издават сп. “Книжевна република” – авангардно издание, гравитиращо към лявоориентираната литература, което излиза до 1927 г.

1924

- Бранко Ве Полянски публикува “Паника под слънцето” (“Паника под сунцем”) с подзаглавие “Трагедия на балканската азбука”. Предгово-

рът е на Любомир Мицич, който нарича Бранко Ве Полянски “акробат на духа и поезията”.

- Драган Алексич заедно с Бошко Токин режисират филма “Разбойници в Топчидер” (“Качаци у Топчидеру”).

1925

- Мариян Микац издава зенитистичния си роман “Феномен Маймун” (“Феномен Мајмун”). На заглавната страница се самоопределя по следния начин: “Романът е весел, защото никого не е убил и никой не е умрял.” Предговорът е от Бранко Ве Полянски. Изданието включва манифеста “Зенитистичното ново изкуство” (“Зенитистичка нова уметност”), където са изложени основните естетически принципи на течението, макар недвусмислено да е заявено, че “зенитизмът изхвърля естетиката от изкуството като баласт”. Тук се дава определение на “барбарогения” – “героизъм на духа, т. е. най-голямата сила на нашето бъдеще”. “Зенитизмът – казва авторът – почива на здравите елементи на нашата раса и нашето позитивно варварство.”
- Любомир Мицич публикува своята зенитистична поема “Аероплан без мотор” (“Аероплан bez motora”).

1931

- Драган Алексич публикува мемоарния си текст “Командирът на дадаистичната рота” (“Водник дадаистичке чете”).

1934

- Мирослав Кърлежа издава сп. “Данас” (“Danas”, бълг. “днес”), в което подобно на сръбските сюрреалисти застъпва идеята за социална ангажираност на литературата.

1939

- Мирослав Кърлежа издава сп. “Печат” (“Реџат”, бълг. “печат”), в което продължава линията на сп. “Данас”.

Дарина Дончева